

Verslag
van de Rijkscommissie voor Graadmeting
en Waterpassing aangaande hare
werkzaamheden gedurende
het jaar 1910.

'S GRAVENHAGE
ALGEMEENE LANDSDRUKKERIJ.

N°. 34.

VERSLAG van de Rijkscommissie voor Graadmeting en Waterpassing aangaande hare werkzaamheden gedurende het jaar 1910.

Voldoende aan het voorschrift door den Minister van Binnenlandsche Zaken, bij beschikking van 11 Mei 1879, letter M., afdeling Kunsten en Wetenschappen, haar gegeven, heeft de Rijkscommissie voor Graadmeting en Waterpassing de eer aangaande hare werkzaamheden in het jaar 1910 het volgende te berichten.

Commissie.

Aan het lid dr. G. van Diesen c. i. werd, op zijn verzoek, wegens gevorderden leeftijd, bij Koninklijk besluit van 29 April 1910 n°. 29 eervol ontslag uit de Commissie verleend.

Reeds bij de instelling der Commissie in 1879 tot een harer leden benoemd, beijverde de heer van Diesen zich gedurende ruim dertig jaren voor hare aangelegenheden.

In de eerste jaren verleende hij in het bijzonder zijne medewerking in de zaken der Rijkswaterpassing, waarvan de uitkomsten werden nedergelegd in de uitgave der Commissie „Uitkomsten der Rijkswaterpassing. 's Gravenhage 1888”.

In de jaren 1897—1900 werd met groote zorg het secretariaat der Commissie door hem waargenomen.

In alle zaken der Commissie werd van hem krachtige en vriendschappelijke samenwerking ondervonden.

De Commissie herhaalt openlijk hare dankbetuiging aan haar oud-lid dr. van Diesen, die zij tegenover hem persoonlijk reeds uitsprak.

Vergaderingen.

Ter bespreking van hare aangelegenheden vergaderde de Commissie driemaal, tweemaal te Haarlem en eens te 's Gravenhage.

Bibliotheek.

De blijkens het jaarverslag over 1898 aan den Staat geschonken bibliotheek onderging evenals in vorige jaren uitbreiding, doordat ons medelid Heuvelink de door hem vanwege de internationale vereeniging voor aardmeting ontvangen publicatiën er aan toevoegde.

Betrekkingsen met de buitenlandsche leden van de internationale vereeniging voor aardmeting.

In het jaar 1910 werd geen vergadering gehouden van de internationale vereeniging voor aardmeting.

Werkzaamheden der Commissie.

De bemoeiingen der Commissie betroffen in 1910:
de primaire driehoeksmeting;
de basismeting;
de secundaire driehoeksmeting;
de sterrekundige plaatsbepaling;
de slingerwaarnemingen.

Driehoeksmeting. Personeel.

Bij den aanvang van 1910 bestond het personeel voor de driehoeksmeting uit de volgende heeren:

de ingenieurs 1ste klasse N. Wildeboer c. i. en J. A. van Eyk Bijleveld c. i.; de ingenieurs Cd. H. Bijl c. i., J. Canters c. i., J. B. de Hulster c. i., J. W. Dieperink c. i., W. B. Peteri c. i., H. Heyl c. i., C. H. Wouters c. i. en J. E. A. von Wolzogen Kühr c. i.; de landmeters van het kadaster, gedetacheerd bij de Commissie, F. H. A. J. Bingen en Th. L. Kwisthout, en den schrijver H. Vuurman.

De voornoemde landmeter Bingen keerde met 1 Maart 1910 op verzoek terug bij den dienst van het kadaster.

Benoemd werden tot ingenieur: met ingang van 15 Februari 1910, mejuffrouw F. G. van Neck c. i.; met ingang van 1 Maart 1910, de heeren A. L. Knook c. i. en H. W. Sebbee c. i., en, met ingang van 1 December 1910, de heer G. W. Ph. Daniëls c. i.

Eervol ontslag werd verleend aan den ingenieur Wouters met 1 Februari 1910, aan den ingenieur von Wolzogen Kühr met 1 Maart 1910, aan den ingenieur W. B. Peteri met 1 September 1910, aan den ingenieur Knook met 1 December 1910, aan den ingenieur Sebbee met 1 Januari 1911.

Aan den ingenieur Heyl werd, met ingang van 1 Januari 1911, verlof verleend buiten bezwaar der Commissie, terwijl zijn eervol ontslag ingaat met den dag waarop hij benoemd zal zijn tot aspirant-ingenieur bij den Waterstaat en 's Lands B. O. W. in Nederlandsch-Indië.

Primaire driehoeksmeting.

Er werd voortgegaan met het gereedmaken van de kopij voor de publicatie der uitgevoerde metingen en de daaruit berekende resultaten. Het tweede deel van „Triangulation du Royaume des Pays-Bas” werd afgedrukt, wat betreft de tabellen; dit deel zal weldra geheel gereed zijn.

Basismeting.

Er werden eenige studies en onderzoekingen gedaan ter voorbereiding van de uitvoering der basismeting.

Secundaire driehoeksmeting.

De terreinwerkzaamheden voor de secundaire driehoeksmeting werden dit jaar in aansluiting aan die van het vorig jaar wederom door vier ploegen voortgezet, die daartoe omstreeks 1 Mei naar het terrein vertrokken. Voor de voortzetting van het rekenwerk bleef ook thans de ingenieur Canters te Delft, waar hij bij zijne werkzaamheden werd geassisteerd door de ingenieur mejuffrouw van Neck.

De eerste ploeg bestond uit den ingenieur Dieperink als chef en den ingenieur Peteri, die na zijn bekomen eervol ontslag op 1 September in deze ploeg vervangen werd door den ingenieur Heyl; de tweede uit den ingenieur Bijl als chef en den ingenieur Knook; de derde uit den landmeter Kwisthout als chef en den ingenieur Sebbelce, en de vierde uit den ingenieur de Hulster als chef en den ingenieur Heyl.

De drie eerste ploegen eindigden de terreinwerkzaamheden met 1 October, de laatste begin September.

De eerste ploeg vervolgde de verkenning van Noordholland ten noorden van de gebroken lijn Castricum I—de Rijp I—Midden Beemster—Edam I.

Daarna verrichtte zij de metingen op de stations: Castricum I, Egmond a/Zee I, Alkmaar I, Akersloot I, Noord-Schermer, de Rijp I, Midden Beemster, Monnikendam I, Marken I, Edam I, Warder, Grosthuisen en Muiderberg, benevens aanvullingsmetingen te Purmerland en Amsterdam I. Op deze stations geschieden tevens de noodige centreeringsmetingen. Nog deed

zij centreeringsmetingen te Egmond a/Zee II, Amsterdam I, Amsterdam XXV en Zaandam III. Deze centreeringsmetingen geschieden te Amsterdam I wegens een ontvangen bericht, dat in 1906 de stang van den toren verandering onderging en te Zaandam III wegens de voorgenomen restauratie van dien toren.

De tweede ploeg ving hare werkzaamheden aan met aanvullingsmetingen en bijbehorende centreeringsmetingen te Monster I, om vervolgens de verkenning van het Noord-Oostelijk gedeelte van Zuidholland te voltooien.

Door deze ploeg zijn de metingen met de noodige centreeringsmetingen uitgevoerd op de stations: Bodegraven I, Nieuwkoop I, Nieuwveen I, Aalsmeer, Roelofarendsveen, Alphen I, Hazerswoude I, Stompwijk, Scheveningen I, Teunisduin, Berkheide, Leiden I, Sassenheim I, Noordwijk I en Hillegom I.

De daarna op het station Langeveld begonnen waarnemingen moesten wegens het eindigen der terreinwerkzaamheden gestaakt worden.

Bovendien verrichtte deze ploeg nog aanvullingsmetingen op de stations Gouda I en Mijdrecht I, en centreeringsmetingen te Boskoop IV, Bodegraven IV, Scheveningen II en Voorburg III.

De derde ploeg begon hare terreinwerkzaamheden met centreeringsmetingen te Zaltbommel I, Doesburg I, Hettenheuvel, Imbosch, Harderwijk I, Nunspeet I en Heerde. Op het station Doesburg I werden tevens metingen gedaan om dit punt, waar tijdens uitgevoerde groote herstellingen alle vastleggingen waren verdwenen, opnieuw te bepalen. De centreeringsmetingen te Zaltbommel I geschieden wegens de restauratie van dien toren, die te Harderwijk I wegens de herplaatsing van de stang op den topgevel na opruiming van den voor de metingen gebruikten pijler en steiger, en die te Heerde wegens de plaats gehad hebbende vernieuwing van de balustrade en de spits.

Vervolgens ving deze ploeg aan met de verkenning van het terrein ten Noorden van de gebroken lijn Kampen—Zwolle—Lemelerberg—Vroomshoop—Bruinehaar. Daarna volbracht zij de metingen op de stations Lichtmiskanaal, Hasselt (O.), Rouveen, Buiteland, Urk I, Urk III, Ens, Ommerveld, Dedemsvaart I, Kievitshaar, Vollenhove I en Beulakerwijde, terwijl de op het station Meppel I begonnen waarnemingen wegens het eindigen der terreinwerkzaamheden werden onderbroken.

Voorts deed zij aanvullingsmetingen op de stations Zwolle I, Dalfsen, Lemelerberg en Kampen I.

Op alle stations werden de noodige centreeringsmetingen verricht, terwijl ook nog centreeringsmetingen geschieden te Wolberg.

De vierde ploeg zette de in het vorig jaar met het einde van het meetseizoen gestaakte metingen in de provincie Zeeland voort. Deze werden door haar voltooid. Zij voerde de metingen met bijbehorende centreeringsmetingen uit op de stations: Bruinisse, Zierikzee I. Zonnemaire, Serooskerke (S.), Noord-Schouwen I en Westerschouwen.

Hierna werd door deze ploeg een begin gemaakt met de verkenning van de provincie Groningen.

De inrichtingen, noodig voor de opstelling der instrumenten, werden, evenals vorige jaren, in den loop van den zomer gemaakt en de torens, na voleinding der waarnemingen, in hun vorigen staat teruggebracht, door en onder leiding van twee tinnerlieden in vasten dienst, aan wie daartoe de noodige gegevens werden verstrekt.

De stand van de terreinwerkzaamheden op 31 December 1910 wordt aangegeven op het hierbij gevoegde schetkaartje.

Nog valt mede te deelen, dat overeenkomstig oene van het bestuur van den Haarlemmermeerpolder ontvangen mededeeling, de hekjes bij de basiseindpunten van de door wijlen prof. Stamkart in 1868 gemeten basis in de Haarlemmermeer zeer beschadigd bleken te zijn. Ze zijn thans opgeruimd en ter aanduiding der eindpunten van genoemde basis vervangen door een hardsteen paaltje met opschrift bij ieder eindpunt.

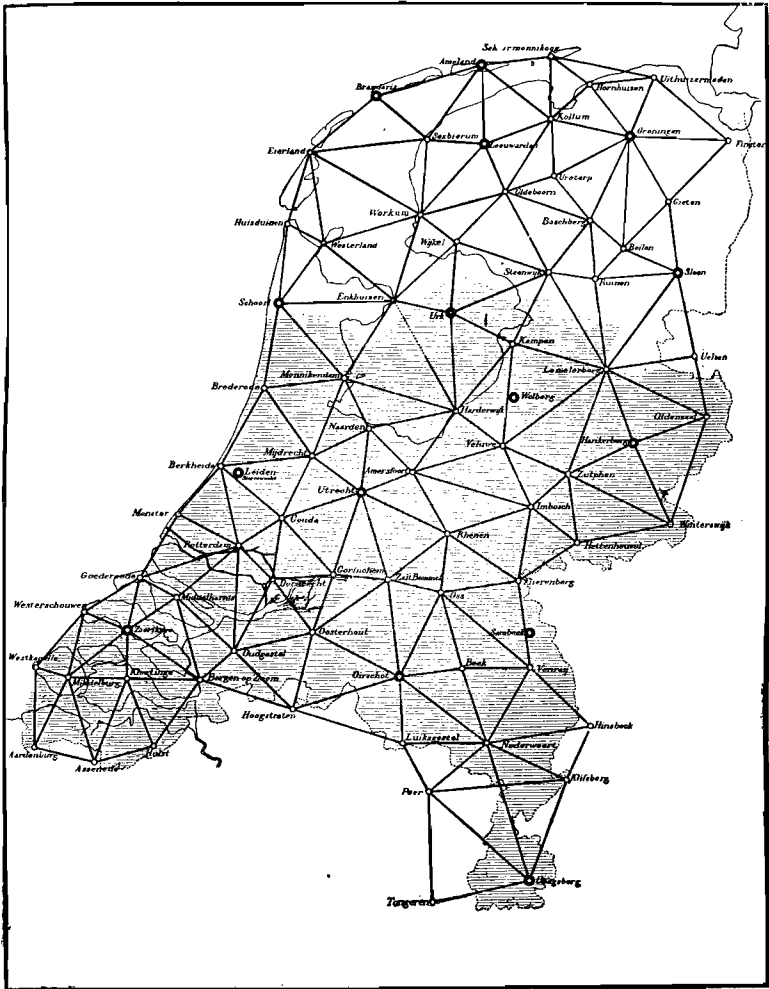
De berekeningen van de secundaire driehoeksmeting werden voortgezet.

De rechthoekige coördinaten voor alle punten in Zuid-Limburg, verzameld in tabellen onder den titel „Rechthoekige coördinaten II, Zuid-Limburg“, zijn gedrukt, verspreid en verkrijgbaar gesteld.

Den hoofdingenieur-directeur in de 1ste directie van den Rijkswaterstaat werden de coördinaten van de driehoekspunten langs de Waal boven Zaltbommel ten dienste der tweede herziening van de rivierkaart toegezonden.

Ten behoeve van de 6de divisie van het kadaster werden, na daartoe ingekomen verzoek, de coördinaten van eenige in die divisie gelegen punten berekend en ter beschikking van den kadastralen dienst gesteld.

Op verzoek van den directeur der Topographische Inrichting werden voor de punten der Rijksdriehoeksmeting, welke binnen het gebied van de bladen Amersfoort en Zutphen van de topographische kaart op de schaal 1 à 50 000 vallen, de coördinaten in het stelsel dier kaart berekend, op dezelfde wijze als dit het vorig jaar voor de bladen Denekamp en Ahaus geschiedde.

RIJKSDRIEHOEKSMETING.

Door aaneering is in bovenstaand kaartje aangeduid tot hoever de terreinwerkzaamheden zijn gevorderd bij het einde van het jaar 1910.

Sterrekundige waarnemingen.

In het bericht over de sterrekundige waarnemingen ter bepaling van de breedteverandering te Leiden, opgenomen in ons verslag over 1908, is medegedeeld dat al de waarnemingen, verricht met het Talcott-instrument, herleid waren, doch dat de juiste plaatsen der gebruikte sterren nog moesten worden afgeleid. Deze omvangrijke taak, waarvoor aan de sterrewacht te Leiden nog verschillende waarnemingen zijn volbracht, is aan die sterrewacht door den observator dr. H. J. Zwiers, in samenwerking met den directeur prof. dr. E. F. van de Sande Bakhuyzen tot een goed eind gebracht, zoodat nu met de eind-reductie der waarnemingen kan worden aangevangen.

Slingerwaarnemingen.

De civiel-ingenieur F. A. Vening Meinesz trad 1 October in dienst der Commissie, om te worden belast met de uitvoering der slingerwaarnemingen. Om zich voor te bereiden voor zijn taak werd hij vooreerst werkzaam gesteld aan de sterrewacht te Utrecht, ten einde zich onder leiding van den directeur prof. dr. A. A. Nijland, die zich op verzoek van de Commissie welwillend daartoe had bereid verklaard, te oefenen in de uitvoering van astronomische plaatsbepalingen; deze oefeningen waren in het laatst van 1910 nog niet afgelopen.

Leiden
Delft, 1 Mei 1911.

*De Rijkscommissie voor
Graadmeting en Waterpassing.*

H. G. v. D. SANDE BAKHUYZEN, *Voorzitter.*
H. J. HEUVELINK, *Secretaris.*

